

Стеценко Максим Костянтинович,
*студент 3-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»
Науковий керівник: к.ю.н., доцент Некіт К.Г.*

ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ НА ТИМЧАСОВО ОКУПОВАНІЙ ТЕРИТОРІЇ ТА ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ АНТИТЕРОРИСТИЧНОЇ ОПЕРАЦІЇ

Відповідно до глави 11 Сімейного кодексу України шлюб припиняється внаслідок смерті одного з подружжя, оголошення його померлим або розірвання в органах державної реєстрації актів цивільного стану або суді. [1, ст. 104]

Із встановленням спеціального правового режиму на тимчасово окупованій території – АР Крим та у зоні проведення антитерористичної операції – окремих районах Донецької та Луганської областей, стало неможливим виконання державними органами своїх функцій (розірвання шлюбу, в тому числі) відповідно до законодавства.

Що робити у випадку, якщо чоловік та дружина не мають дітей і хочуть припинити шлюб, але проживають на тимчасово окупованій території або у зоні проведення антитерористичної операції? Законодавець пішов на зустріч громадянам й затвердив зміни до деяких наказів Міністерства юстиції України. Наказом № 919/5 від 13 червня 2014 року державну реєстрацію актів цивільного стану, внесення змін до актових записів цивільного стану, їх поновлення та анулювання для громадян, які переселилися з тимчасово окупованої території, здійснюють відділи державної реєстрації актів цивільного стану за місцем їх фактичного проживання або перебування, а для громадян, які проживають на тимчасово окупованій території, за межами цих територій за їхнім вибором. Тобто особи в будь – якому випадку вимушені звертатися до відділу ДРАЦСу будь – якого міста, яке підконтрольне Україні [2, п. 2].

Як відомо, шлюб, який має дітей, розривається Державним органом реєстрації актів цивільного стану на підставі рішення суду. Оскільки ні законодавча, ні виконавча, ні судова гілка державної влади України на вказаних вище територіях сьогодні не можуть здійснювати свої повноваження відповідно до законів та Конституції України, то для розірвання шлюбу мешканцям тимчасово окупованої території та зони проведення антитерористичної операції необхідно звертатися до судів, підконтрольних українській владі.

Проте, як показує практика, багато сімей через політичні, економічні, соціально – побутові та інші причини залишаються по різні кордони підконтрольних та непідконтрольних території України. В таких реаліях спільну заяву подружжя до суду подати досить складно через різні побутові фактори.

Якщо позивач знаходиться на підконтрольній території України, а відповідач на окупованій або у зоні АТО, то позивач може подати позов за місцем його перебування, відповідно до ч. 2 ст. 110 ЦПК України. Складніша ситуація, коли позивач знаходиться на окупованій території. В цьому випадку законодавець визначив, що цивільні справи, які були підсудні місцевим загальним судам Автономної Республіки Крим та м. Севастополя, тепер підсудні місцевим загальним судам м. Києва, які визначаються Апеляційним судом м. Києва. В цьому випадку існує певна незручність розгляду справ, тому що відстань від м. Сімферополя до м. Києва приблизно 800 км і це суттєво впливає на можливість громадян брати участь у розгляді справи. Ускладненим також є судовий розгляд справ про розірвання шлюбу, тому що відповідач, який проживає на тимчасово окупованій території, як правило не з'являється на такі судові засідання.

Наступна проблема – із викликом учасників судового процесу, які проживають на тимчасово окупованій території або у зоні проведення антитерористичної операції. Так, суддя Попаснянського районного суду Микола Мазур вважає, що здійснювати виклик учасників судового процесу є досить проблематичним. «Пошта там зовсім не працює, є можливість направляти телефонограми, але вказані позивачем номери телефонів, часто не працюють. Не збереглися картотеки з адресами місця проживання осіб, які проживають на тимчасово окупованій території, тому неможливо перевірити де проживає відповідач, як цього вимагає закон. Цікава ситуація з заочними рішеннями: законодавство досі не визначає особливості набрання чинності таких рішень в тих випадках, коли відповідач проживає на тимчасово окупованій території, вимагаючи направляти копію рішення поштою», – пише Микола Мазур [3].

Отже, на мою думку, враховуючи специфіку ситуації, яка склалася в нашій країні вперше, можна вважати, що законодавець пішов назустріч своїм громадянам, які проживають на тимчасово окупованій території та у зоні проведення антитерористичної операції. Порядок реєстрації актів цивільного стану, в тому числі розірвання шлюбу був максимально наближений до осіб, які проживають на цих територіях. Але він залишився недосконалим, бюрократичним та реалізація його на практиці є досить проблематичною. Єдиним шляхом спрощення доступу до реалізації своїх прав громадянами окупованих територій я вбачаю у запровадженні електронного судочинства та електронного сервісу реєстрації актів цивільного стану. Тільки такі заходи можуть покращити життя осіб, які є обмеженими у своїх правах і направити їх на виконання законів та Конституції України. Так вважає і провідний юрист громадської організації «КрымSOS» Вікторія Савчук. «Нам необхідно працювати над розробкою нормативно – правових актів, які спростять доступ жителів окупованих територій

до судових органів і змусять повірити наших громадян в силу українського судочинства», – пише Вікторія Савчук у своєму блозі [4].

Література:

1. Сімейний кодекс України: станом 10 листопада 2016 р. / Верховна Рада України. – офіц. вид. – К.: Парлам. вид – во, 2002., № 21 – 22.
2. Наказ Міністерства Юстиції України № 919/5 «Про затвердження Змін до деяких наказів Міністерства юстиції України» : станом на 28 липня 2015 р. / Мінюст України. – офіц. Вид. – Парлам. вид – во., 2014 р.
3. Правові аспекти здійснення правосуддя на тимчасово окупованій території [Електронний ресурс] // Блоги. Ліга. – 28.12.2015 р. – Режим доступу до ресурсу: <http://blog.liga.net/user/vsavchuk/article/20439.aspx>
4. Українська Намібія: чи визнавати окупаційні папери? [Електронний ресурс] // precedent.in.ua – 22.04.2017р. – Режим доступу до ресурсу: <https://precedent.in.ua/2016/05/15/ukrayinska-namibiya-chy-vyznavaty-okup/>